

Anglizmi u sportskome nazivlju

Duras, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:851978>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

IVONA DURAS

ANGLIZMI U SPORTSKOME NAZIVLJU

Završni rad

Pula, 20. 9. 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

IVONA DURAS

ANGLIZMI U SPORTSKOME NAZIVLJU

Završni rad

JMBAG: 0303057523, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Leksikologija hrvatskoga standardnog jezika

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: kroatistika

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Blaženka Martinović

Sumentorica: dr. sc. Vanessa Vitković Marčeta, poslijedoktorandica

Pula, 20. 9. 2019.

SADRŽAJ

Izjava o korištenju autorskih prava

Izjava o akademskoj čestitosti

Sažetak.....	1
Summary.....	2
1. UVOD.....	3
2. O JEZIČNOM POSUĐIVANJU.....	4
2.1. Iz povijesti jezičnoga posuđivanja	5
2.2. Riječi stranoga podrijetla.....	5
3. JEZIČNI PURIZAM.....	8
4. ANGLIZMI.....	10
4.1. Vrste anglizama.....	11
4.2. Engleski jezik kao <i>lingua franca</i> u Europi.....	12
5. PRILAGODBA ANGLIZAMA NA PRIMJERU SPORTSKOGA NAZIVLJA.....	14
5.1. Fonološka prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku.....	15
5.1.2. Imenica sport/šport.....	17
5.2. Ortografska prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku.....	18
5.3. Morfološka prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku.....	21
5.3.1. Određivanje roda.....	22
5.4. Semantička prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku.....	23
5.4.1. Primarna adaptacija.....	23
5.4.1.1. Nulta semantička ekstenzija.....	23
5.4.1.2 Suženje značenja.....	24

5.4.2. Sekundarna adaptacija.....	24
6. ZAKLJUČAK.....	25
7. LITERATURA.....	26

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način
da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi
Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova
Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o
autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja
otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

Sažetak

U ovome se radu pristupa anglizmima kao riječima koje danas imaju veliki utjecaj na sve svjetske jezike, pa tako i na hrvatski jezik. Korpus anglizama u hrvatskome jeziku sve je veći te nema područja u kojemu se ne pojavljuje. Odabrano je područje sporta zbog toga što je utjecaj anglizma oduvijek bio prisutan u sportu. Većina se anglizama u sportskome nazivlju pojavljuje u svome izvornome obliku. U radu se pojašnjava pregled jezičnoga posuđivanja, jezičnoga purizma te jezičnih dodira. Opisuju se anglizmi te općenito utjecaj engleskoga jezika koji se danas prikazuje kao *lingua franca* u Europi. Navodi se prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku koja se dijeli na ortografsku, fonološku, morfološku i semantičku. U radu su izdvojeni najčešći anglizmi koje možemo pronaći u sportskome nazivlju te koji se danas rabe u govornome i pisanome obliku.

Ključne riječi: anglizmi, sportsko nazivlje, jezično posuđivanje

Summary

In this seminar we are going to approach anglicisms as words that have the biggest influence on languages worldwide, as well as in Croatian language. The amount of anglicisms in Croatian language is growing rapidly and there is almost no field in which they are not present. Reason for choosing sport is because the usage of anglicisms is highly increasing. Most anglicisms in sports are used in their original terminology. I will explain language borrowing, language purism and language touches. Anglicisms are described as well as general influence of English language which is also known as *lingua franca* in Europe. In Croatian language anglicisms are divided in orthographic, phonological, morphological and semantic terms. In this seminar most common anglicisms in sport terminology are highlighted, whether in spoken or written form.

Key words: anglicisms, sport terminology, language borrowing

1. UVOD

Utjecaj jednoga jezika na drugi, jezično posuđivanje te jezični dodiri bili su oduvijek prisutni u svim svjetskim jezicima. Danas je sve veći utjecaj pojedinih jezika na druge jezike zbog pojave nove tehnologije, otkrića i miješanja jezika i kultura. U ovome će radu biti riječ o anglicizmima zbog toga što se smatra kako su oni zastupljeni u mnogobrojnim jezicima te su razumljivi velikomu broju govornika. Pretpostavlja se kako je engleski svjetski priznati jezik koji svoje „carstvo“ riječi širi „nenormalnom“ brzinom te je upravo to razlog zašto i u hrvatskome jeziku nailazimo na velik broj anglicizama. Anglicizmi su najviše zastupljeni u medijima, ali su sve više prisutni i u razgovornome stilu te su se sve više počeli prilagođavati hrvatskomu jeziku. Naglasak će biti na anglicizmima iz sportskoga nazivlja te će se prikazati njihova prilagodba na ortografskoj, fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Spomenut će se imenica sport/šport koja je danas prisutna u većini svjetskih jezika, a u hrvatskome su se jeziku oko nje vodile brojne rasprave.

2. O JEZIČNOME POSUĐIVANJU

U svijetu postoji mnogo jezika. Tijekom čitave povijesti većina tih jezika dolazi u dodir s drugim jezicima zbog različitih čimbenika. *Posuđivanje iz drugih jezika postupak je koji se mnogo primjenjuje i veoma je lagan, ali nije uvijek pogodan zbog različitih ustroja pojedinih jezika.* (Mihaljević, 1998: 112) Jezični dodiri mogu iza sebe ostaviti mnogobrojne posljedice kao što su: leksičko posuđivanje, strukturalno posuđivanje, stvaranje novih ili pak izumiranje postojećih jezika. Cijeli proces jezičnoga posuđivanja počinje od toga da postoji jezik davatelj i jezik primatelj. U tome se procesu strana riječ prilagođava sustavu jezika primatelja u kojemu mora zadovoljiti status posuđenice. Neke riječi nikada ne steknu status posuđenice dok se druge počinju razvijati kao domaće zbog dugotrajnih i čestih uporaba. Najčešće dolazi do jezičnoga dodira između dva jezika te tada govorimo o jeziku davatelju i jeziku primatelju. (Sočanac, 2005) *To znači da ćemo kontakte jezika proučavati na osnovi transfera elemenata jezika davaoca u sustav jezika primaoca.* (Filipović, 1986: 34) Svijest o posuđenim riječima može veoma brzo nestati te se takve riječi prilagođavaju našem jeziku kao domaće. Nekada posuđenice vrlo kratko ostaju u jeziku primatelju zbog toga što su se pojavile samo zbog trenutačne upotrebe te nikada nisu prešle proces adaptacije. Hrvatski je jezik tijekom povijesti bio sklon „dodirivati“ se s drugim jezicima. Nakon Drugoga svjetskog rata hrvatski jezik sve više počinje biti u dodiru s engleskim jezikom koji ubrzo postaje jezikom globalne komunikacije. (Sočanac, 2005)

Kod Filipovića u knjizi *Teorija jezika u kontaktu* postoje tri vrste posuđivanja. On kao vrste posuđivanja navodi prebacivanje, interferenciju i integraciju. Prebacivanje definira kao pojavu kod koje bilingvalni govornik alternativno upotrebljava dva jezika pa u svoj govor uvodi iz drugog jezika potpuno neadaptiranu riječ. Interferencija kao pojava se pojavljuje kada dolazi do poklapanja dvaju jezika, a integracija je stadij u kojemu se strani element uklopio u sustav jezika primatelja kao utvrđena i potpuno adaptirana posuđenica.

Hrvatski jezik najčešće posuđuje riječ iz nekoga drugoga jezika, uvodi nove riječi, čime se mijenja značenje postojeće u jeziku ili se uza staro značenje dodaje jedno novo. Hrvatski je vrlo otvoren što se tiče posuđivanja riječi iz drugih jezika. Ako gledamo daleko u prošlost, Hrvatska je imala uske veze sa susjednim zemljama koje su mnoge svoje riječi usadile u hrvatski. Engleski je jezik koji je u velikoj mjeri jezik davalac, ali i jezik primalac. Anglizmi se najčešće pojavljuju u hrvatskome jeziku jer dolazi do potrebe za nekom novom riječju. (Sočanac, 2005)

2.1. Iz povijesti jezičnoga posuđivanja

Sočanac (2005) navodi kako su tijekom čitave povijesti jezici dolazili u dodir zbog različitih čimbenika, kao što su migracije, teritorijalna osvajanja, trgovina, putovanja, kultura, obrazovanje, tehnološka dostignuća. Jezični su dodiri rezultat specifičnih društvenih odnosa. *Pogled u povijest ljudskih jezika pokazuje da su jezici morali dolaziti u kontakt od samih svojih početaka i da su počeli utjecati jedni na druge u raznim oblicima i raznim okolnostima.* (Filipović, 1986: 19)

Povijest utjecaja engleskoga jezika na hrvatski datira još iz devetnaestoga stoljeća, ali dodiri između ta dva jezika postaju intenzivniji tek nakon Drugoga svjetskog rata. Tada počinju i sustavna proučavanja engleskoga elementa u hrvatskome. Prisutnost engleskoga jezika i engleskih riječi u hrvatskome, ali i u drugim jezicima brzo raste. Dodiri između engleskoga i hrvatskoga jezika su relativno novijeg datuma. (Sočanac, 2005). Hrvati koji su stvarali i izgrađivali hrvatski književni jezik nisu odbacivali sve strano već su strano primali u svoj jezik, ali s određenom mjerom i to ponajprije ono što se već uklopilo u jezik ili se u njega lako uklapa, a za to nismo lako mogli naći zamjenu. (Babić, 2001).

2.2. Riječi stranoga podrijetla

Mihaljević (1998: 78) navodi da se strane riječi dijele na tuđice i posuđenice, a posuđenice se dijele na usvojenice i prilagođenice. *Posuđenice tvore najveći dio neološkoga leksika jer je očito nemoguće očekivati kako će svaka nova riječ koja se u nekom jeziku pojavi zajedno s uvezenim pojmom odmah biti prevedena.* (Muhvić-Dinamovski, 2005: 39). Tuđice su riječi koje nisu na svim razinama prilagođene u hrvatski jezik, dok su posuđenice prilagođene sustavu hrvatskoga jezika. One krše fonološka i morfološka ograničenja hrvatskoga jezika te se upotrebljavaju samo kada za pojmove koji se njima označuju nema dobrih riječi u hrvatskome. Usvojenice su potpuno uklopljene u hrvatski jezik te se ne razlikuju od izvornih hrvatskih riječi. *Tuđice i posuđenice potekle su iz jezika koji imaju drugačiji ustroj od hrvatskoga i zato su u hrvatskome nejasne, nemotivirane jer nemaju oslonca u drugim riječima.* (Mihaljević, 1998: 78)

Težak (1999: 102) navodi kako riječi koje su u hrvatski jezik ušle iz tuđih jezika obično nazivamo tuđicama, ali ih zovu i usvojenicama. Nastoje se razlikovati tuđice i posuđenice. Tuđicama se smatraju riječi koje se bar jednim svojim obilježjem ne uklapaju u hrvatski standardni jezik dok su posuđenice riječi koje su prilagođene jeziku primatelju. On navodi i vrste tuđica, pa tako imamo internacionalizme, egzotizme i eponime.

Muhvić-Dinamovski navodi da danas prvo mjesto zauzimaju posuđenice iz engleskog jezika. Mnogi jezici posuđuju riječi iz engleskoga jezika, ali isto tako i engleski posuđuje pojedine riječi iz ostalih jezika. Posuđivanje je među najčešćim načinima kojima mnoge riječi ulaze u jezike. *Istraživanja su pokazala da otprilike 40% novih riječi pripada kategoriji posuđenica iz engleskog.* (Muhvić-Dinamovski, 2005: 40) U knjizi *Neologizmi* nailazimo na termin *angloneologizmi*. Autorica u to područje svrstava posuđenice iz engleskoga jezika. Mnogi puristički orijentirani jezikoslovci smatraju da se uvrštavanjem angloneologizama u rječnike podilazi tendenciji nekritičkoga prihvaćanja svega što je strano. Autorica navodi i termin *pseudoposuđenice* ili tzv. *prividne posuđenice*. One su zastupljene u manjoj mjeri, ali se ipak javljaju u svim jezicima i kategorijama. *Riječi toga tipa zaista predstavljaju apsolutnu novinu jer ne postoje kao model u stranom jeziku, nego se posve slobodno oblikuju u nekom drugom jeziku.* (Muhvić-Dinamovski, 2005: 47)

Filipović (1986 i 1990) navodi primjere čestih posuđenica pseudoanglizama u hrvatskome jeziku koji završavaju na *-er* ili *-ist*. Engleskoj se riječi dodaje sufiks koji je identičan u engleskome jeziku, ali tih konkretnih riječi nema u engleskome. Primjeri su *kečer*, *teniser*. *Teniser* je riječ koja pripada srpskome jeziku, dok se u hrvatskome upotrebljava *tenisač*. *Hrvatski pseudoanglizmi su također trenirka i tenisice; zanimljivo je da se i u francuskome tennis javlja u četiri značenja od kojih su čak tri pseudoanglizmi: teniski teren, tenisice, dres, odjeća za tenis; slično je i s bakset > engl. basketball, što osim igre znači i obuču tj. tenisice.* (Muhvić-Dinamovski, 2005: 48)

Filipović (1990) potrebu za novim riječima povezuje s imenovanjem novih predmeta, pojava ili novih ideja. Ističe kako se u tome času može govoriti o praznim mjestima koja nastaju u vokabularu nekoga jezika. *Ta se prazna mjesta mogu popuniti jednim od triju postupaka. Prvo se tvori nova riječ od postojećih elemenata toga jezika, posuđuje se riječ kojeg stranog jezika i mijenja se značenje neke postojeće riječi u rječniku ili joj se uz staro značenje dodaje i jedno novo značenje.* (Filipović, 1990: 15) Nadalje, on kao najjednostavniji način navodi posuđivanje riječi iz drugih jezika čime se onda popunjavaju upravo te praznine.

Muhvić- Dumanovski (2005) smatra pak da stanovit broj neologizama nastaje kao posljedica imenovanja nekih lokalno ograničenih novih pojava, pojmova ili predmeta. *Poticaji za stvaranje novih riječi prisutni su prije svega u komunikaciji: govornik u danom trenutku postaje svjestan činjenice da riječima koje mu stoje na raspolaganju u materinskom jeziku ne može dovoljno precizno izraziti neki sadržaj jer mu jednostavno nedostaje stanovita riječ.* (Muhvić-Dumanovski, 2005: 2)

3. JEZIČNI PURIZAM

Anglizama u hrvatskome jeziku ima toliko da bih o njima mogao pisati godinama. A ipak ne pišem o svima o kojima bi trebao pisati, a koliko pišem, pišem toliko da na konkretnim primjerima potičem hrvatski jezični osjećaj koji traži da najprije ispitamo svoje jezične mogućnosti, a tek kad nas one izdaju, da onda posegnemo za tuđicom. (Babić, 2004: 222) Danas se sve češće javlja pitanje o purizmu ili jezičnome posuđivanju. Mnogi jezikoslovci smatraju da je s jedne strane potrebno njegovati vlastiti jezik i boriti se protiv preuzimanja riječi iz drugih jezika. *S druge pak strane, jezično je posuđivanje proces koji je prisutan u svim jezicima kroz čitavu njihovu povijest i posljedica je različitih civilizacijskih i kulturnih dodira.* (Sočanac, 2010: 72)

Sočanac (2010: 72) smatra kako bi potpunu čistoću u vlastitome jeziku mogla postići samo izolirana zajednica koja nema kontakt s drugim različitim zajednicama i jezicima. Jezično je posuđivanje jedan od načina obogaćivanja leksika i stvaranja riječi za nove stvari. Trebalo bi se preuzimati tuđice za koje se ne može pronaći zamjena u jeziku primatelju. Engleski je danas u velikoj mjeri jezik davalac, ali je tijekom povijesti preuzimao riječi iz drugih jezika. Hrvatski je jezik bio skloniji purizmu i traženju zamjena za tuđice. Marija Turk navodi kako termin jezični purizam obuhvaća svako čišćenje vlastitog jezika te suprotstavljanje svemu onome što onemogućuje da jezik što samostalnije i bolje zadovoljava potrebe u komunikacijskoj i ekspresivnoj službi. *Kad se govori o purizmu u prvi plan dolazi njegov odnos spram jezičnih činjenica stranog podrijetla. U tom se značenju obično o purizmu predmnijeva isključivost, netolerantnost i općenito nastojanje da se iz nekog jezika uklone svi elementi koji su nastali kao posljedica kulturnih, civilizacijskih i jezičnih dodira.* (Turk, 1996: 64) O jezičnome se purizmu mora govoriti u okvirima jezične norme. *Norma pretpostavlja put od jezika prema govoru i put od govora prema jeziku.* (Turk, 1996: 64)

U hrvatskome jeziku purizam ima dugu tradiciju. U povijesti hrvatskoga jezika puno se raspravljalo o posuđenicama, prevedenicama, neologizmima i dijalektizmima. Hrvatski su se puristi najviše opirali zbog prevelike upotrebe posuđenica. (Turk, 1996) Hrvatski je jezik bio pod utjecajem latinskoga, talijanskoga, turskoga, mađarskoga, njemačkoga i srpskoga jezika. U 18. stoljeću sve je veći

utjecaj turskoga jezika, a u 19. stoljeću pod puristički udar dolaze germanizmi, talijanizmi i latinizmi. Hrvatski su puristi ustajali i u borbi protiv neologizama iako su kasnije prihvatili neke od njih smatrajući kako se bolje uklapaju u hrvatski jezik od pojedinih hrvatskih riječi. Mnogi su se stariji pisci kao što su Petar Zoranić, Josip Baraković, Pavao Ritter Vitezović i dr., u svojim predgovorima žalili na prevelik utjecaj stranih jezika na hrvatski jezik.

Purizam je u povijesti hrvatskoga jezika bio dvojako usmjeren: jedan je oblik bio upućen na zaustavljanje ili, u blažem obliku, na smanjenje izravnog i neizravnog stranog utjecaja , tj. na dotok posuđenica ili stvaranje prevedenica. (Turk, 1996: 76) Takav oblik purizma postoji i u drugim jezicima dok je drugi oblik purizma bio usmjeren protiv kajkavizama i čakavizama. Turk (1996) navodi kako posuđenica i domaća riječ ne trebaju jedna drugu potiskivati. Ulazeći svaka u svoj kontekst, omogućuju precizniji način izražavanja. *Purizam kao opiranje jezičnom bezakonju i neosjetljivosti za stilističko raslojavanje nije dogmatski purizam: on je sinonim za jezičnu kulturu. (Turk, 1996: 77)* Takav je purizam tradicionalan u hrvatskome jeziku. *Ipak bi pogrešno bilo hrvatsku sklonost k domaćoj riječi tumačiti samo srednjoeuropskim utjecajima, koje, dakako ne valja zanemariti. Odavno hrvatski intelektualci vojuju za čistoću svoga jezika. Ponajprije je ona vezana s njihovom bitkom protiv silovita presizanja susjednih jezika na hrvatsko tlo. (Težak, 1999: 103)* Purizam se javljao u različitim razdobljima i različitim intenzitetom kao pratilac standardnoga jezika. Jačim se intenzitetom pojavljivao uvijek kao odgovor na nepovoljne društvene uvjete u kojima se veoma često našao hrvatski jezik.

4. ANGLIZMI

U literaturi nailazimo na pojmove *anglizam* i *anglicizam*. Postavlja se pitanje jesu li ta dva pojma istoznačna. U *Velikome rječniku* V. Anića iz 2006. navodi se da je *anglizam* riječ koja je preuzeta iz engleskoga jezika i prilagođena drugomu jeziku. Kao drugi termin navodi se i *anglicizam*. U ovome će se radu koristiti termin *anglizam*. Filipović smatra kako *anglizam* može postati i svaka riječ u engleskom vokabularu koja je preuzeta da označi importirane predmete, pojmove ili ideje. (Filipović, 1990: 17) *Anglizam je engleska riječ preuzeta iz engleskog jezika kao strana riječ koja se, da bi se mogla integrirati u sustav jezika primaoca i tako postati posuđenica, u toku transfera mora adaptirati prema sustavu jezika primaoca.* (Filipović, 1990: 16) Sočanac (2010) navodi kako engleski kao globalni jezik uvelike utječe na ostale jezike kada s njima dođe u dodir.

Engleske riječi sve su češće u računalnoj tehnologiji, medicini, ali i u svakodnevnome govoru u medijima. Engleski je vokabular veoma dominantan te je danas postao međunarodni jezik znanosti i tehnologije, diplomacije i trgovine, reklame, pop-kulture, sporta, tinejdžerskoga slenga i interneta. *Poput drugih riječi stranoga podrijetla, anglizmi ulaze u hrvatski jezični korpus kao obilježene riječi različitog stupnja prilagođenosti i prihvatljivosti i, u osnovi, ograničene primjene.* (Nikolić-Hoyt, 2003: 52)

U hrvatskome jeziku nalazimo veoma malo pravih posuđenica. Velik je broj posuđenica koje se upotrebljavaju u hrvatskomu tekstu, ali ih to i dalje ne čini riječima hrvatskoga jezika. Takve riječi je ipak važno zapisati i opisati jer one pripadaju suvremenomu stanju hrvatskoga jezika i suvremenomu stanju (socio) lingvističkih konstelacija u Europi i svijetu. Anglizmi su najviše zastupljeni u publicističkome i razgovornome stilu, a u nešto manjoj mjeri u znanstvenome i administrativnome stilu. U velikome broju ulaze u sve europske jezike, pa tako i u hrvatski jezik. (Sočanac, 2005) *Utjecaj engleskog na hrvatski jezik u novije doba karakteriziraju, uz tradicionalne jednostruke, i česti višestruki transferi u kombinaciji sa sintaktičkim transferima, stvaranje hibridnih hrvatsko-engleskih oblika te slobodno poigravanje oblicima i značenjima.* (Sočanac, 2010: 98)

Engleski se na hrvatskim područjima počinje širiti nakon Drugoga svjetskog rata. Razvojem znanosti i tehnologije, anglizmi su sve više postajali stručni termini te su se kao takvi preuzimali. Engleski je za mlađe generacije jezik budućnosti koji se najčešće uči preko interneta. To je jedan od razloga zašto je škola izgubila dominantnu ulogu u procesu učenja engleskoga jezika. *Zbog svih tih razloga velik broj anglizama ulazi u hrvatski jezik, osobito u neformalni govor mladih urbanih generacija.* (Sočanac, 2010: 85)

Engleski sve više počinje biti sastavnim dijelom tinejdžerskoga slenga pa nailazimo na izraze kao što su: *biti u bedu ili biti cool.* (Sočanac, 2005: 181) Suvremeni utjecaj engleskoga jezika na hrvatski, posebno na leksički inventar uvjetovan je najčešće potrebom imenovanja preuzetoga predmeta ili pojma iz jezika davatelja. Engleski nije samo jezik koji se upotrebljava u terminologiji, već je postao dio personalne razgovorne komunikacije. *Stoga je, neovisno o tome što je dominantan stav hrvatske jezične politike puristički, nemoguće zanemariti odnos u svijetu prema engleskom jeziku i često internacionaliziranom leksiku.* (Sočanac, 2005: 180)

Nikolić-Hoyt (2003) smatra da anglizmi masovno i nezaustavljivo prodiru u sve slojeve i funkcionalne stilove hrvatskoga jezika. *Utjecaj engleskog jezika na hrvatski, poglavito na leksički inventar hrvatskoga, neposredno se odražava u rastućem korpusu posuđenog leksika iz engleskog.* (Nikolić-Hoyt, 2003: 51) Kao osnovni oblik anglizma obično se uzima ona varijanta koja je adaptirana u najvećoj mjeri.

4.1. Vrste anglizama

Filipović (1990) navodi kako postoje dvije velike skupine posuđenica engleskih riječi. Prvu skupinu čine anglizmi koje smo već objasnili. Među anglizme uvrštavaju se još i riječi nastale u Velikoj Britaniji i SAD-u. Po svom obliku te su riječi izvedene od latinskih ili grčkih riječi te su prilagođene engleskom jeziku. To su riječi ili tehnički termini kojima se imenuju pronalasci ili znanstvena otkrića britanskih i američkih znanstvenika. Anglizmi se dalje mogu podijeliti na *briticizme* i

amerikanizme. Briticizmi kako i sama riječ nalaže su riječi koje pripadaju britanskoj civilizaciji, a amerikanizmi su riječi koje pripadaju američkoj civilizaciji. Drugu skupinu čine riječi ili izrazi koji su sastavljeni od elemenata engleskoga podrijetla, ali cjelina koju čine nije preuzeta iz engleskog jer u njemu i ne postoji. Takvi se izrazi zovu *sekundarni anglicizmi ili pseudoanglicizmi*. *Prema definiciji pseudoanglicizmi su riječi u jeziku primaocu koje nisu preuzete iz engleskog kao jezika davaoca, već su formirane u jeziku primaocu na nekoliko načina...*(Filipović, 1990: 19) Ti su načini kompozicija, derivacija i elipsa.

4.2. Engleski jezik kao *lingua franca* u Europi

Engleski je od svojih početaka bio pod utjecajem latinskoga jezika. Također, skandinavski je utjecaj na engleski jezik bio izuzetno jak. Za razvoj engleskoga jezika bio je važan i utjecaj normanskoga francuskoga. U Shakespeareovo doba engleski je bio ograničen samo na britanski otok i govornika je bilo svega sedam milijuna. U 20. stoljeću taj se broj uvećao te danas engleski jezik govori približno 380 milijuna govornika. (Sočanac, 2003) *Engleski može poslužiti kao ilustracija za cijeli niz fenomena vezanih uz jezične dodire. S jedne strane, kroz čitavu je povijest bio otvoren prema stranim utjecajima od kojih su neki bili iznimno intenzivni, dok s druge strane u novije vrijeme snažno utječe na druge jezike s kojima dolazi u dodir širom svijeta.* (Sočanac, 2003: 82) Sočanac navodi kako se engleski u svijetu nameće kao globalni jezik. Poneki lingvisti smatraju da bi mogao biti prijetnja za manjinske jezike i višejezične zajednice. Kada govorimo o rasprostranjenosti, najbolje je uzeti Kachruov trodijelni model. Taj model predstavlja tri koncentrična kruga prema kojima se sagledava rasprostranjenost engleskoga jezika. Unutarnjemu krugu pripadaju područja u kojima je engleski jezik najzastupljeniji i u tim se državama govori kao prvi jezik. Neka od tih područja su: SAD, Velika Britanija, Kanada, Australija i Novi Zeland. Vanjskomu krugu pripadaju bivše britanske kolonije u kojima engleski danas ima status drugoga jezika. Trećem području pripadaju sve zemlje u kojima se engleski uči kao strani jezik ili ima funkciju međunarodnoga jezika. Između krugova postoje dinamički odnosi. (Sočanac, 2010) *Niti jedan jezik u povijesti nije se koristio u razmjerima koji bi se mogli usporediti s današnjom proširenošću engleskog.* (Sočanac, 2010: 65) Engleski se sve više počinje učiti u Europi krajem 17. stoljeća te

danas ima važnu ulogu u Europskoj uniji. *Točnije bi bilo ustvrditi da je on dio strukture višejezičnosti u kojoj svaki jezik ima svoje mjesto i funkciju, ostavljajući dovoljno prostora za nacionalne jezike , ostale strane jezike i useljeničke jezike.* (Sočanac, 2010: 68) Graddol smatra kako će engleski zadržati poseban položaj u višejezičnim društvima 21. stoljeća kao jedini jezik koji će funkcionirati širom svijeta u svim jezičnim kombinacijama. (Graddol 1997) Engleski je jezik danas bez sumnje postao svjetski jezik te je jedan od najproširenijih jezika na svijetu, ne po broju govornika već po prostiranju. *Razumljiv je i prodor engleskih riječi u druge jezike i borba protiv tog prodora, ali valja znati da u kulturnome i jezičnome smislu nismo i ne moramo biti podređeni američkoj kulturi ni engleskome, američkome jeziku.* (Babić, 2004: 213) Prodor se anglizama ne može potpuno zaustaviti, ali mu se mogu postaviti određene granice. (Babić, 2004: 213) Prvo je pravilo da engleski služi za sporazumijevanje među narodima, a hrvatski jezik za sporazumijevanje među Hrvatima. Babić smatra kako nam ne trebaju nepotrebni i neprihvatljivi anglizmi. Na to bi se mogla nadovezati sljedeća misao: *... a engleski, još češće: američki razgovorni, jezik prodire takvom silom kao da je hrvatski jezik u trenutku početnoga dodira s danas globalnim jezikom bio neki bastardni jezik.* (Opačić, 2007: 413)

U hrvatski jezik nekontrolirano prodiru engleske riječi i izrazi. (Opačić, 2007: 413) Razlog tome jest sklonost Hrvata svemu što dolazi iz inozemstva i povodljivost za time. Opačić smatra da će engleski jezik progutati ostale jezike srednje veličine, među kojima se nalazi i hrvatski. Smatra kako se ni jedno povijesno razdoblje po izumiranju jezika ne može usporediti s današnjim.

5. PRILAGODBA ANGLIZAMA NA PRIMJERU SPORTSKOGA NAZIVLJA

U ovome će se dijelu navesti primjeri anglizama u suvrmenim časopisima i novinama, a u nastavku će poslužiti za upotpunjavanje primjera i objašnjenja prilagodbe anglizama na fonološkoj, ortografskoj, morfološkoj i semantičkoj razini koje je utvrdio Rudolf Filipović.

Osim na teniskom terenu, tenis se može igrati i na teniskom zidu. (Kineziologija, 1/99, 51)¹

Oblik vaterpola, kao „nogomet u vodi“ ili „polo u vodi“, uz uporabu lopte za ragbi, prvi put se opisuje 1870. u Yorkshireu. (Kineziologija, 1/97, 30)

Vratar i sidraš specijalizirane su vaterpolske pozicije. (Kineziologija, 1/97, 31)

Očekujemo da će ovo istraživanje dati korisne informacije trenerima i sportskim liječnicima. (Kineziologija, 1/97, 31)

U iznadprosječnoj skupini skijaša skakača vertikalna brzina (VTTY) bila je u prvom dijelu leta slična onoj u prosječnoj i ispodprosječnoj skupini. (Kineziologija, 1/97, 35)

Western Transvaal Rugby Union, u suradnji s Odsjekom za znanost o ljudskom pokretu na Sveučilištu Potchefstroom, odlučila je provesti znanstveno istraživanje sposobnosti djece iz marginalnih skupina s obzirom na njihove vještine i sposobnosti vezane uz ragbi. (Kineziologija, 1/96, 48)

Čini se kako se posljednjih nekoliko godina društvene transformacije filozofija tjelesne aktivnosti i sporta u tim zemljama uvelike udaljila od pretpostavki koje su stvorene tijekom nekoliko desetljeća komunizma. (Kineziologija, 2/96, 71)

To se posebice odnosi na procese pripisivanja političkog značenja takvim karakteristikama ličnosti kao što su tjelesni razvoj, fitnes, zdravlje itd. (Kineziologija, 2/96, 71)

Sportske škole i škole sportskih prvenstava su, znano je, poseban oblik pripreme mladih za uključivanje u natjecateljski sport u komunističkim i postkomunističkim zemljama. (Kineziologija, 2/96, 74)

¹ U bilješkama primjera iz korpusa navodit će se naziv tiskovine, broj, godina izdanja i broj stranice.

Debitirao sam na Kantridi baš sa Slovacima i odmah sam zabio gol. (SN, br. 19966, 3)²

Igra nogom jak je adut jer sam cijeli život u malom nogometu. (SN, br. 19966, 16)

Bivša UFC zvijezda i dalje nokautira, sada kao zaštitar. (SN, br. 19966, 23)

Gol iz kornera? Pa njihov vratar uopće nije pazio. (SN, br.19965, 14)

Morat ćemo biti bolji jer dolazi nam utakmica kod Veszprema i za njih ovo neće biti dovoljno, analizirao je trener Tamše. (SN, br.19965, 16)

Ako danas Grci svladavaju Novi Zeland, bit će u drugoj rundi, a to će značiti da imamo mjesto na kvalifikacijskom turniru. (SN, br.19965, 18)

Ženski je sport kod nas potpuno zanemaren. (SN, br.19965, 18)

Sara Kolak sa 66,42 metra srušila rekord mitinga. (SN, br.19964, 1)

Želio sam transfer, no sada mogu Dinamu pružiti najbolje partije u Ligi prvaka. (SN, br.19964, 1)

U organizaciji Odbojkaškog kluba Umag uspješno je održana Ljetna škola odbojke za djecu. (GI, br. 244, 29)³

Imat ćemo regeneracijski trening jer su neki igrači igrali u nedjelju. (GI, br. 242, 31)

Kovačić srušio vlastiti hrvatski rekord, niz Vatrelih promijenilo klupske sredine. (SN, br. 19963, 6)

5.1. Fonološka prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku

Sočanac (2005) navodi kako analiza fonološke adaptacije započinje usporedbom fonoloških sustava jezika u dodiru, pri čemu dolazi do utvrđivanja sličnosti i razlika među pojedinačnim fonemima koji su karakteristični za proučavane jezike. *Neki su fonemi tim jezicima zajednički te se može smatrati da su po svojim*

² SN—pokrata za *Sportske novosti*.

³ GL—pokrata za novine Glas Istre.

osnovnim svojstvima jednaki; drugi su svojim opisom slični ali ne i jednaki, a neki su potpuno različiti. (Sočanac, 2005: 182)

Nadalje, Sočanac navodi kako postoje tri skupine koje određuju tipove adaptacije. Prva su skupina fonemi koji su podudarni u oba jezika te prolaze kroz proces nulte ili potpune transfonemizacije. Fonem jezika davaoca se može lako zamijeniti odgovarajućim fonemom jezika primaoca. Nadalje, postoje fonemi koji su međusobno slični, ali se s druge strane razlikuju po nekim svojstvima. Ti fonemi prolaze kroz proces djelomične ili kompromisne transfonemizacije. I treći po redu su fonemi jezika davaoca za koje ne postoje ekvivalenti u jeziku primaocu pa prolaze proces slobodne transfonemizacije. Toj transfonemizaciji pripadaju fonemi koje ne nalazimo u hrvatskom jeziku pa se njihov fonološki oblik formira prema ortografiji modela.

Fonemi prve skupine bez poteškoća ulaze u jezik primatelj, dok se fonemi druge skupine zamjenjuju najbližim odgovarajućim domaćim ekvivalentima. (Sočanac, 2005: 183) Nadalje, možemo zaključiti kako se najviše teškoća javlja kod fonema treće skupine koji nemaju odgovarajućih ekvivalenata u hrvatskom jeziku, te se zbog toga moraju zamijeniti s nekim od postojećih domaćih fonema prema različitim načelima.

Hrvatski i engleski fonološki sustavi razlikuju se po broju fonema. Fonemski sustav standardnoga oblika hrvatskoga jezika sastoji se od 32 fonema: 17 šumnika odnosno pravih suglasnika, 9 sonanata i 6 samoglasnika. Engleski sustav broji 44 fonema: 24 suglasnička i 20 samoglasnička. Sustavi se razlikuju i po mjestu, odnosno načinu tvorbe. S dvanaest samoglasnika monoftonga (/i:/, /ɪ/, /e/, /æ/, /a:/, /ɔ/, /ɔ:/, /ʊ/, /u:/, /ʌ/, /ɜ:/ i /ə/) i osam diftonga (/eɪ/, (aɪ/, /ɔɪ/, /aʊ/, /əʊ/, /ɪə/, /ɛə/ i /uə/) engleski jezik raspolaže znatno većim brojem vokala nego hrvatski. Engleski jezik ima znatno veći broj samoglasnika od hrvatskog, te za neke od njih ne postoje odgovarajući ekvivalenti. (Sočanac, 2005: 184 – 186)

Primjeri anglizama nastali fonološkom prilagodbom: *advantage* > *edvantidž*, *advancedž*, *adventidž*, *back* > *bek*, *back-hand* > *bekend*, *base-ball* > *bejzbol*, *bob* >

bob, boxing > boks, center forward > centarfor, center halfback > centarhalf, change > čendž, clinch > klinč, coach > kouč, corner > korner, crawl > kraul, cricket > kriket, cross-country > kros-kontri, derby > derbi, dribble > driblati, fitness > fitnes, footing > futing, football > fudbal, forehand > forhend, forward > forvard, foul > faul, full contact > full kontakt, game > gem, goal > gol, golf > golf, grand slam > grand slam, half > half, hockey > hokey, jog > džogirati, knockdown > nokdaun, knockout > nokaut, lob > lobovati, masters > masters, match > meč, motocros > motokros, net > net, off side > ofsajd, open > open, playmaker > plejmejker, play-off > plej-of, pole position > pole position, polo > polo, rally > reli, rugby > ragbi, serve (glagol) > servirati, serve (imenica) > serva, set > set, shoot > šutirati, smash > smečirati, sport > sport, šport, sprint > sprintati, šprintati, squash > skvoš, tennis > tenis, tie-break > tajbrejk, time-out > tajmaut, train > trenirati, trekking > treking, volley > volej, waterpolo > vaterpolo, welter > welter. (Sočanac, 2010: 83)

5.1.1 Imenica sport/šport

Ivo Škarić navodi kako u hrvatskome jeziku supostoje likovi riječi *šport ili sport*. U hrvatskome supostoji i riječ *sport* i sa s i njezino se nalaženje tumači i zadržavanje podupire dvama jakim razlozima. Prvi je da smo tako navikli govoriti, a drugi da tako govore Englezi, čija je ta riječ. (Škarić) Kod susjeda Slovenaca nailazimo samo na leksem *šport*, a u susjednome srpskom jeziku samo *sport*. Također, navodi kako takve inačice ne čine jezik bogatijim, već neurednijim. Škarić smatra kako je leksem *sport* veoma dugo u hrvatskome jeziku, kao što je i u drugim jezicima. Taj smo leksem usvojili i prilagodili svomu jezičnom sustavu. Navodi da je leksem potekao iz francuskoga *despot* što znači *zabavljanje*. Navikavanje na *sport ili šport* u stopu prati političku povijest. Navodi cijeli povijesni pregled tih dvaju leksema. Dok je Hrvatska bila u sklopu Austro- Ugarske Monarhije rabio se lik *šport* i tada je ušao u hrvatski jezik. Do 1941. rabi se *sport* koji opet nestaje do 1955. godine. Od te godine pa sve do 1990. lik *šport* je potisnut te se koristi *sport*. Na prvim demokratskim izborima 1990 godine lik *šport* postaje služben i ponovno dominira u hrvatskome jeziku. Od 1994. *šport* se pojavljuje i u službenome nazivu Ministarstva prosvjete i športa. Od 2000. oblik *sport* postaje sve učestaliji izraz i u komunikaciji i u medijima.

Bašić smatra da su i jedan i drugi lik prihvatljivi hrvatskomu fonološkom sustavu. Lik *šport* njemačkoga je izgovora te se počeo pojavljivati krajem 19. stoljeća u novinskim časopisima. Naziv *šport* čak je i sačuvan u sportskim klubovima toga vremena. Taj je termin bio općehrvatski. Termin *šport* sigurno bi opstao da nije bilo političkoga uplitanja u hrvatski jezik. Početkom 20. stoljeća sve se više počeo upotrebljavati termin *sport*. (Bašić, 2009).

Babić u svojoj knjizi *Hrvatska jezikoslovna prenja* navodi kako je nevjerojatno da se troši toliko energije na promjenu samo jedne jedine riječi ili njezina lika. *Sport* je engleska riječ te ju Hrvati nisu preuzeli izravno iz engleskoga jezika nego preko njemačkoga, a u njemačkome je jeziku izgovor *šport* pa smo je i mi usvojili u tome liku. Ta je inačica preuzeta u liku *šport* ne samo u sjevernoj Hrvatskoj, nego u cijeloj, pa i u najjužnijoj.

5.2. Ortografska prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku

Ortografija je skup pravila za ispravno bilježenje riječi nekog jezika. (Anić, 2006). *Naime, dok jedan grafem u engleskom može predstavljati više od jednog fonema, odnosno isti grafemi ponekad označavaju različite foneme, u hrvatskom se nerijetko provodi princip „jedan fonem-jedan grafem.* (Sočanac, 2005)

Filipović (1990) navodi kako postoje četiri načina formiranja ortografije osnovnog oblika anglizma. Prvi način formiranja je određivanje osnovnoga oblika prema izgovoru modela. To se određivanje temelji na određivanju grafema jezika primatelja koji mogu predstavljati foneme jezika davatelja. *Engleska se riječ piše hrvatski, pomoću katkad specifično (razlikovnih) hrvatskih grafema koji, međutim, predstavljaju odgovarajuće engleske foneme.* (Sočanac, 2005: 189) Također, Sočanac (2005) navodi da postoji velik broj engleskih posuđenica koje zadržavaju izvornu grafiju te se danas sve više engleske riječi pišu engleski.

Drugi je način određivanje osnovnoga oblika prema ortografiji modela. U novije vrijeme zbog porasta govornika engleskoga kao stranoga jezika, znatan broj novih anglizama zadržava ortografski oblik modela, tj. engleskoga. Riječi koje

zadržavaju svoju izvornu grafiju su npr. *back up, home page, makeover, reality show, trendy....*

Grafemski sustav engleskog jezika se sastoji od četiriju grafema *q, w, x, y*. Te grafeme ne nalazimo u hrvatskome sustavu te se oni zamjenjuju drugim grafemima ili njihovim skupinama. Nadalje, Sočanac (2005) navodi da postoje i hrvatski grafemi koji ne sudjeluju u zamjenjivanju engleskih grafema. Ti su grafemi: *ć, đ, lj i nj*. U engleskim primjerima gdje se pojavljuje udvostručen suglasnički grafem dolazi do zamjenjivanja jednostrukim istovrsnim grafemom, npr. *bb > b, mm > m, tt > t, ss > s*. Sočanac (2005) navodi primjer *fitness* koji danas još uvijek čuva svoje geminate. Leksem *fitnes*⁴ se u svome izvornomu engleskome obliku navodi kao riječ s udvojenim s na kraju dok su je u hrvatskome jeziku počeli zapisivati samo s jednim s. S druge pak strane, u Klaićevu se rječniku (2012) *fitness* piše u izvornome obliku. Taj se leksem piše i u inačicama kao što je *fitness-club*.

Treći je način formiranja ortografije određivanje osnovnoga oblika kombinacijom izgovora i ortografije modela. *Adaptacija ortografije anglicizama kombiniranjem izgovora i ortografije modela provodi se ili tako da se prvi dio anglicizma oblikuje prema izgovoru, a drugi slijedi ortografiju modela, na primjer engl. dealer > hrv. diler, ili se pak prvi dio formira prema ortografiji, a drugi prema izgovoru modela, primjerice engl. interview > hrv. Intervju.* (Sočanac, 2005: 191) Postoje i posuđenice koje se pojavljuju u dvama oblicima od kojih je jedan formiran prema izgovoru, a drugi prema ortografiji. Kao osnovni oblik anglicizma, uzima se uvijek ona varijanta koja je adaptirana u najvećoj mjeri. Nadalje, Sočanac (2005) iznosi kako se zbog sve većega poznavanja engleskoga jezika na globalnoj razini i zbog sve veće prestižne moći i kulture u novije vrijeme posuđenice sve više zadržavaju u izvornome obliku.

Zadnji je način formiranja ortografije utjecaj jezika posrednika. Sočanac (2005) smatra da su raniji kontakti između hrvatskoga i engleskoga bili nerijetko posredovani drugim jezicima. Najaktivniji su po tome bili njemački i francuski. Tako su se pod

⁴ Riječ *fitnes* se u pojedinim rječnicima pojavljuje s dva slova s dok se negdje prilagodila hrvatskom jeziku i piše se samo s jednim slovom s.

utjecajem njemačkoga jezika formirali anglizmi koji u svojoj grafiji nose trag njemačkoga izgovora. Npr. *engl. strike/strai/ > njem. streik / ftraik/ > hrv. štrajk.*

Primjeri anglizama nastali ortografskom prilagodbom u sportskome nazivlju: *base-ball > bejzbol, corner > korner, fit > fit, foul > faul, fitness > fitnes, golf > golf, sprint > sprintati, šprintati, shoot > šutirati, smash > smečirati...*

Nadalje, postoje tuđice koje još nisu postojane u načinu svojega pisanja, nego se javljaju u etimološkome obliku, uz koji vrlo često prodire i drugi, izgovorni ili fonetski oblik. U tu kategoriju ulazi primjerice i leksem *bejzbol*. Taj je leksem danas prisutna u mnogim normativnim priručnicima kao što su *Anićev Rječnik hrvatskoga jezika* iz 1998., *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša, *Klaićev Rječnik stranih riječi*, čak i novo izdanje Drvodelićeva *Hrvatsko-engleskoga rječnika* iz 1996. godine u hrvatskoj natuknici. *S druge strane, Hrvatski opći leksikon Leksikografskog zavoda Miroslava Krležje, također iz 1996. godine, još bejzbol piše kao u engleskom jeziku, baseball, a tako je i u nekim prijevodima sportske literature na hrvatski.* (Opačić, 2006: 24) Iz toga se leksema *bejzbol* počinju izvoditi riječi kao što su *bejzbojska palica* ili *bejzbolaš*. Po tome autorica zaključuje kako je ta tuđica započela proces svoje prilagodbe u hrvatskome jezičnome sustavu. Također navodi kako fonetizirani oblik *bejzbol* počinje istiskivati engleski oblik.

Leksem *fit* također je preuzeta iz engleskoga jezika, a označava osobu koja je fizički u dobroj formi. *Golf* je jedan od leksema koji je preuzet također u svome izvornom obliku. *Sprint* označava trčanje na kratke utrke i zanimljivo je da se u Klaićevu rječniku pojavljuje i u obliku *šprint* dok se izvedenice kao što su *sprintati, sprinter i sprinterice* pišu početnim slovom *s*. Leksem *korner* u engleskom se jeziku piše početnim grafemom *c*, dok je u Klaićvu rječniku pisana početnim grafemom *k*. Zanimljivo je kako za hrvatski leksem *odbojka* u Klaićevu rječniku nailazimo na anglizam *volleyball*. Taj je leksem u rječniku zapisan kao *volejbol*. Također, susrećemo i anglizam *volley* koji je prilagođen hrvatskomu jeziku i u rječniku se navodi kao *volej*. Tenis, kao jedan od najpoznatijih svjetskih sportova također je anglizam i u svome izvornome obliku pisan je udvojenim *n*, dok je u Klaićevu rječniku pisan jednim *n*. Također, iz tog su leksema potekle mnoge izvedenice kao što su *tenisač, tenisačica i tenisica*. Jedna od najpoznatijih imenica vezanih uza sport je

svakako *training*. Ta je imenica anglizam te se u svome izvornome obliku pojavljuje kao *training*. Od nje su nastale mnoge izvedenice poput *trener*, *trenerka* i *trenirati*.

5.3. Morfološka prilagodba anglizama u hrvatskome jeziku

Postoji određena razlika među morfološkim sustavima hrvatskoga i engleskoga jezika. Hrvatski morfološki sustav složeniji je od engleskoga. U engleskome jeziku postoje četiri glavne vrste riječi, a to su: imenice, glagoli, pridjevi i prilozni. Oni ulaze u kategoriju osnovnoga oblika po formuli *slobodni morfem + nulti vezani morfem*. Hrvatski jezik ima karakteristične dočetke za pojedine vrste riječi tj. lice, broj, vrijeme, način i vid glagola. Engleske se posuđenice u određivanju svoga roda moraju uključiti u sustav gramatičkog roda jezika primatelja. Engleski se glagolski sustav razlikuje po tome što nema kategoriju glagolskog vida, a pridjevi u engleskome ne razlikuju množinu i jedninu, niti rod i padeže.

Kod imenica se javlja nulta transmorfemizacija koja označava prvi stupanj adaptacije na morfološkoj razini. Većina imenica u oba jezika završava na konsonant i nema vezanoga morfema. Engleske posuđenice koje završavaju na *-i* i *-u* u hrvatskome jeziku zadržavaju dočetni samoglasnik kao dio osnove i u nominativu jednine imaju nulti morfem. *Naime, pošto je prošao adaptaciju na fonološkoj razini, osnovni se oblik jezika davatelja, model, koji se sastoji od (strane) osnove bez vezanog morfema, integrira u morfološki sustav jezika primatelja bez formalne morfološke promjene, dakle kao replika sastavljena od (strane) osnove i nultog vezanog morfema.* (Sočanac, 2005: 193)

Kompromisna transmorfemizacija je drugi stupanj morfološke adaptacije. Posuđenica zadržava sufiks dok vezani morfem jezika davaoca nije u skladu s morfološkim sustavom jezika primaoca, ali je fonološki adaptiran.

Potpuna transmorfemizacija je treći stupanj adaptacije. *Model se sastoji od slobodnog i vezanog morfema (osnove i sufiksa, ali se vezani morfem u replici zamjenjuje (hrvatskim ili kroatiziranim) morfemom iste funkcije i značenja iz inventara jezika primatelja.* (Sočanac, 2005: 194) Novih primjera potpune transmorfemizacije je veoma malo zbog toga što novi anglizmi uglavnom predstavljaju neadaptirane i neintegrirane engleske riječi u hrvatskome jeziku.

5.3.1. Određivanje roda

Kada se posuđenica integrira u morfološki sustav jezika primatelja, ona preuzima sve oblike toga sustava. Posuđenice koje završavaju na suglasnik, a u engleskome su jeziku bile srednjeg roda u hrvatskome prelaze u muški rod. *Određivanje roda posuđenica pomoću formalne oznake roda znači potpunu transmorfemizaciju jer je to proces u kojem se na transfonemizirani oblik modela dodaje vezani morfem jezika primatelja, odnosno vezani morfem -a, koji u hrvatskom u pravilu označava ženski rod.* (Sočanac, 2005: 195)

Morfološka adaptacija engleskoga glagola u glagolsku posuđenicu složenija je od adaptacije imenica. Engleski glagoli nemaju infinitivni nastavak te formiraju svoj osnovni oblik po pravilima tvorbe glagola u hrvatskome. Engleski glagolski sustav nema kategorije glagolskoga vida i po tome se razlikuje od hrvatskoga glagolskoga sustava. Engleske glagolske posuđenice se mogu podijeliti na: glagole koji vid izražavaju kontekstom i glagole koji prefiksom ili infiksom određuju svoj vid. Glagolski anglizmi prilikom potpune transmorfemizacije ulaze u tri kategorije: svršeni, nesvršeni i dvovidni. Tijekom sekundarne transmorfemizacije neki integrirani glagolski anglizmi mogu u jeziku primatelju nastaviti svoj razvoj.

Engleske pridjevske posuđenice tvore dvije skupine u hrvatskome jeziku. Prva se skupina sastoji od pridjeva koji su preuzeti iz engleskoga jezika. U njoj se nalazi uglavnom novi anglizmi, ali ima i adaptiranih anglizama koji su zadržali sve morfološke osobine engleskih pridjeva, no nisu preuzeli glavne karakteristike pridjeva u hrvatskome jeziku tj. označivanje roda, broja i padeža. Primjer koji nalazimo u sportskome nazivlju je pridjev *fit*. U drugoj se skupini nalaze pridjevi koji nastaju kao proizvod sekundarne adaptacije.

Može se zaključiti da je formiranje morfološkog oblika anglicizma složen proces koji obuhvaća i promjene koje se reguliraju transmorfemizacijom i promjene koje se pojavljuju u morfološkim kategorijama karakterističnim za pojedine vrste riječi. (Sočanac, 2005: 197) Kod primjera nastalih morfološkom prilagodbom ne dolazi do promjene u leksemu, ali karakteristične su neke osobine engleskoga jezika, kao što su sufiks *-ing* i nulti morfem. To najbolje možemo primijetiti kod primjera poput: *corner > kornier, paragliding > paragliding, fit > fit, set > set, sport > sport, šport,*

bungee jumping > *bungee (jumping)*, *kick boxing* > *kick boxing*, *snowboard* > *snowboard*. (Sočanac, 2010: 83)

5.4. Semantička prilagodba anglicizama u hrvatskome jeziku

Kod integracije engleskih modela u sustav hrvatskoga jezika pojavljuju se i promjene na semantičkoj razini. Kada posuđenica ulazi u jezik primalac, obično se preuzima samo jedno, a ne sva značenja modela. U korpusu engleskih riječi koje su ušle u hrvatski jezik velik je broj primjera nulte semantičke ekstenzije tj. replika koje zadržavaju nepromijenjeno značenje modela. S jedne strane riječ je o izrazima koje pripadaju stručnim terminologijama npr. računalna tehnologija, sport, moda, medicina i dr. Njihovo je nazivlje najčešće jednoznačno. S druge strane, velik broj engleskih riječi potječe od engleskih modela koji su i sami neologizmi.

5.4.1. Primarna adaptacija

Filipović (1997) smatra da se primarna adaptacija pojavljuje bilingvalnoj sredini kada dolazi do dodira jezika davaoca s jezikom primaocem. Rezultat te adaptacije je promjena modela u kompromisnu repliku i repliku. U nju ubrajamo nultu semantičku ekstenziju i suženje značenja.

5.4.1.1. Nulta semantička ekstenzija

Replike engleskih riječi koje oblikuju značenje nultom semantičkom ekstenzijom pripadaju različitim semantičkim poljima. Među tim poljima su najleksikaliziranija računalna tehnologija, sport i rekreacija, moda, glazba i ples, reklama i kozmetika, zdravlje i kultura življenja te društvene pojave.

U ovom ću poglavlju izdvojiti engleske replike koje se odnose na sport i rekreaciju. (Sočanac, 2005)

Bungee jumping > *bungee (jumping)* -- označava skakanje s mosta pri čemu su skakačeve noge pričvršćene gumenim konopom tako da skakač poskakuje u zraku.

Paragliding > *paragliding* -- u hrvatskom znači padobransko jedrenje, natjecateljski i rekreacijski zračni sport.

Softball > *softball* -- igra koja je slična bejzbolu, igra se na manjem igralištu, a rekvizit je mekana lopta.

Kick boxing > *kick boxing* – borilačka vještina koja dopušta udaranje šakama i nogama.

Snowboard > *snowboard* -- šira daska koja je nalik skiji i koja se vozi po snijegu. Leksem *snowboard* se u Klaićevu rječniku piše u svom izvornom obliku s dvove koji u grafemskom sustavu ne postoji.

5.4.1.2. Suženje značenja

Suženje značenja obuhvaća promjenu od više značenja na jedno značenje (suženje broja značenja) odnosno od općeg značenja na specijalizirano značenje (suženje polja značenja). (Sočanac, 2005: 201) Riječ se najčešće preuzima iz drugoga jezika radi potrebe imenovanja preuzetoga predmeta ili pojma iz jezika davaoca.

5.4.2. Sekundarna adaptacija

Proširenje značenja je uvjetovano potpunom integracijom posuđenice u leksički sustav jezika primaoca u kojem se posuđena riječ razvija neovisno o svom izvoru. *U procesu proširenja značenja pojavljuje se također znatan broj pseudoanglizama, dakle riječi koje su nastale od engleskih elemenata ali koje u takvu obliku i/ili značenju nisu potvrđene u engleskom.* (Sočanac, 2006: 202) Engleski se leksemi u novije vrijeme još uvijek nisu stigli integrirati u leksički sustav hrvatskoga jezika zbog toga što hrvatski jezik ima svoja pravila.

Primjeri iz sportskoga nazivlja nastali semantičkom prilagodbom: *bob* > *bob*, *fitness* > *fitnes*, *golf* > *golf*, *grand slam* > *grand slam*, *half* > *half*, *net* > *net*, *open* > *open*, *pole position* > *pole position*, *polo* > *polo*, *set* > *set*, *sport* > *sport*, *šport*.

6. ZAKLJUČAK

Anglizmi su danas najrasprostranjenije riječi koje se lagano uvlače u sve svjetske jezike. Na njihovo proširenje ne možemo utjecati zbog toga što se šire velikom brzinom i postali su razumljivi velikom broju ljudske populacije. Postali smo svjesni njihove prisutnosti te se njima sve više koristimo u svakodnevnome govoru. Jedan od najpoznatijih anglizama u sportskome nazivlju je *fitnes* za koji danas ne možemo naći zamjenu ni u jednome jeziku, pa tako ni u hrvatskome. Zaključujemo da je imenica *sport* također anglizam te da su se oko nje vodile godinama brojne rasprave. Moglo bi se zaključiti kako smo počeli sve više biti „usvajači“ raznovrsnih leksema koje dolaze iz drugih jezika, a najviše engleskoga. Anglizmi su prisutni u svakodnevnome govoru i pismu, a vrlo je značajna i njihova uloga u medijima. Pošto su anglizmi u sportskome nazivlju teško zamjenjivi, koriste se u određenim situacijama kada za njih ne postoji određeni ekvivalent. Anglizmi se u sportskome nazivlju najčešće pišu u svome izravnome obliku te za većinu njih ne postoji bolji leksem koji bi ih zamijenio.

7. LITERATURA

- Anić, Vladimir. 2001. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb.
- Babić, Stjepan. 2001. *Hrvatska jezikoslovna prenja*. Nakladni zavod Globus. Zagreb.
- Babić, Stjepan. 2004. *Hrvanja hrvatskoga. Hrvatski u koštacu sa srpskim i u klinču s engleskim*. Školska knjiga. Zagreb.
- Bašić Nataša. 2009. *Uz povijest hrvatske standardizacije*, *Jezik*, 56 (1), 12-24. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92101>. (5. 9. 2019.)
- Filipović, Rudolf. 1990. *Anglizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti-Školska knjiga. Zagreb.
- Filipović R i Menac A. 1997. *Doprinos teoriji proučavanja anglicizama u ruskom i hrvatskom jeziku: odnos primarne i sekundarne adaptacije*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu, Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Školska knjiga. Zagreb.
- Granić, Jagoda. 2007. *Jezik i identitet*. Hrvatsko društvo za primljenjenu lingvistiku. Zagreb-Split.
- Klaić, Bratoljub. 2012. *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- Mihaljević, Milica. 1998. *Terminološki priručnik*. Hrvatska sveučilišna naknada. Zagreb.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna. 2005. *Neologizmi, Problemi teorije i primjene*. Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Nikolić-Hoyt, Anja. 2003. *Hrvatski u dodiru s engleskim jezikom*. Hrvatsko filološko društvo. Rijeka.
- Opačić, Nives. 2006. *Hrvatski u zagradama. Globalizacijske jezične stranputice*. Hrvatska sveučilišna naknada. Zagreb.
- Opačić, Nives. 2007. *Jezik i identiteti, Ususret pidžinaciji hrvatskoga jezika*. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku -HDPL, Zagreb -- Split.

Sočanac, Lelija i dr. 2005. *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima. Prilagodba posuđenica*. Nakladni zavod Globus. Zagreb.

Sočanac, Lelija. 2003. *Engleski kao globalni jezik danas*. Riječ: časopis za filologiju. 9, 1; str. 82-88.

Sočanac, Lelija. 2010. *Studije o višejezičnosti*. Nakladni zavod Globus. Zagreb.

Škarić, Ivo. *Sport ili šport?*, Služba za jezik i govor HTV-a. Preuzeto s http://www.zigh.at/fileadmin/user_upload/media/Platforma_za_mlade/Sport_ili_sport.pdf (5. 9. 2019.)

Težak, Stjepko. 1999. *Hrvatski naš (ne) zaboravljeni*. Tipex. Zagreb.

Turk, Marija. 1996. *Jezični purizam*. *Fluminensia*, 8 (1-2), 63-79. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/132668>. (5. 9. 2019.)

Izvori

Glas Istre, br. 244, god. LXXV, 5. 9. 2019.

Glas Istre, br. 243, god. LXXV, 4. 9. 2019.

Glas Istre, br. 242, god. LXXV, 3. 9. 2019.

Međunarodni znanstveni časopis iz područja kineziologije i sporta, *Kineziologija*, 1/99, br.1, (1-79), srpanj, 1999.

Međunarodni znanstveni časopis iz područja kineziologije i sporta, *Kineziologija*, 1/97, br. 1 (1-79), lipanj, 1997.

Međunarodni znanstveni časopis iz područja kineziologije i sporta, *Kineziologija*, 1/96, br. 1 (1-79), lipanj, 1996.

Međunarodni znanstveni časopis iz područja kineziologije i sporta, *Kineziologija*, 1/96, br. 2 (1-90), prosinac, 1996.

Sportske novosti, br. 19966, god. LXXIV, 6.9.2019.

Sportske novosti, br. 19965, god. LXXIV, 5.9.2019.

Sportske novosti, br. 19964, god. LXXIV, 4.9.2019.